
Meddelandeblad

Mottagare:
Socialnämnder, ideella föreningar m.fl.

December 2009

Socialnämndens ansvar för god kvalitet oavsett utförare av insatser

– socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld

Se även – Meddelandeblad angående Socialstyrelsens allmänna råd ([SOSFS 2009:22](#)) om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.

Bakgrund

Den 1 juli 2007 ändrades 5 kap. 11 § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL). Genom lagändringen förtydligades socialnämndens ansvar för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående får det stöd och den hjälp de behöver. (Prop. 2006/07: 38).

Mäns våld mot kvinnor är ett omfattande samhällsproblem och har allt mer kommit att betraktas som samhällets ansvar och inte, som tidigare, en privat angelägenhet. Det ställs därför nu större krav på att samhället också tar ansvar och att myndigheterna agerar och vidtar nödvändiga och effektiva åtgärder.

Nämndens ansvar

I 5 kap. 11 § SoL påtalas socialtjänstens ansvar för brottsoffer och deras anhöriga. I praktiken innebär det bl.a. att socialtjänsten vid behov, dvs. efter en individuell bedömning i varje enskilt fall, ska ge stöd och hjälp till alla brottsoffer. Bestämmelsen anger i andra stycket socialnämndens skyldighet att beakta behov av stöd och hjälp hos kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående, när den fattar beslut om det bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL.

Om en kvinna vänder sig till kommunen för att söka stöd och hjälp och det framkommer att hon är våldsutsatt är det socialnämnden som har ansvar för att hon får det stöd och den hjälp hon är i behov av. Socialnämnden ska till exempel alltid fatta ett biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § SoL, inte minst för att den enskilde ska kunna överklaga ett nekat stöd. Kommunens ansvar omfattar också uppföljning av det enskilda ärendet och beslut om eventuella ytterligare insatser. Om kvinnans behov kan tillgodoses genom insatser som är att bedöma som t.ex. service ges de enligt 3 kap. 1 § SoL.

Kommunen kan inte överlämna sitt ansvar till ideella föreningar för att se till att våldsutsatta kvinnor får det stöd och den hjälp de behöver. Det är dock i detta sammanhang viktigt att påpeka att frivilligorganisationer bedriver ett betydelsefullt arbete för bl.a. våldsutsatta kvinnor som väljer att vända sig direkt till en ideell förening istället för kommunen för att få stöd och hjälp.

Socialnämndens ansvar för insatser enligt SoL när utföraren är en ideell förening

Socialnämnden kan lämna över genomförandet av en insats till någon annan, t.ex. en ideell förening som driver en kvinnojour. Men även om nämnden bedömer att den ideella föreningen i det enskilda fallet är mest lämpad att utföra insatsen har nämnden bl.a. ansvar för att insatsen är av god kvalitet enligt 3 kap. 3 § SoL. En förutsättning för att överlämna genomförande av en insats enligt socialtjänstlagen till en ideell förening är att föreningen förklarat sig villig att genomföra insatsen.

Inte minst viktigt är det för den enskilda kvinnan, som har sökt hjälp hos kommunen, att veta att hon omfattas av kommunens ansvar när hon tar emot insatser som genomförs i en ideell förening. Om kvinnan inte är nöjd kan hon vända sig till Socialstyrelsen som fr.o.m. den 1 jan är tillsynsmyndighet över socialtjänsten.

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2009:22) om socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld bör nämnden i en handlingsplan redogöra för hur den ska fullgöra sitt ansvar för kontroll och uppföljning av sådan verksamhet till vilken nämnden har lämnat över genomförandet av insatser enligt socialtjänstlagen.

God kvalitet enligt SoL i detta sammanhang kan t.ex. innebära att socialnämnden kontrollerar och följer upp verksamheten gällande lokaler, personaltäthet, kompetens, tillgänglighet, rutiner och säkerhetsanordningar.

Nämndens ansvar omfattar även uppföljning på individnivå av biståndsbeslutade insatser samt uppföljning på verksamhetsnivå av sådana insatser som är att bedöma som service enligt 3 kap. 1 § SoL.

Den ideella föreningens ansvar som utförare av insatser enligt SoL

Den ideella föreningen har i kraft av sin självständiga och oberoende roll rätt att avgöra om den vill tillhandahålla genomförande av insatser enligt socialtjänstlagen eller inte.

Utifrån den enskilda kvinnans perspektiv ska det inte vara någon skillnad om det är kommunen eller en ideell förening som genomför insatser enligt socialtjänstlagen. Detta innebär att samma regelverk gäller för utförare av insatser för våldsutsatta kvinnor som för alla andra utförare av insatser enligt socialtjänstlagen, t.ex. insatser till äldre personer.

En enskild/privat utförare av insatser enligt socialtjänstlagen har eget ansvar enligt 3 kap. 3 § SoL, både för kvaliteten i verksamheten och för att det finns personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Detta gäller oberoende av det avtal som sluts mellan kommunen och en enskild utförare. Den gällande lagstiftningen kan således inte avtalas bort eller bortses ifrån med hänvisning till att dessa kvalitetskrav saknas i avtalet.

Föreningen kan dra nytta av Socialstyrelsens allmänna råd och föreskrifter (2006:11) om Ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL m.m.

Om en ideell förening är utförare av insatser enligt socialtjänstlagen kan den ideella föreningen behöva tydliggöra i vilka delar av verksamheten som den genomför insatser enligt socialtjänstlagen med krav på god kvalitet m.m. och i vilka delar den bedriver annan föreningsverksamhet, t.ex. hjälpa kvinnor som vänder sig direkt till jouren och inte till socialtjänsten.

Socialnämndens kvalitetsansvar enligt SoL oavsett finansieringsform

Den ekonomiska relationen mellan kommunen och den externa utföraren av socialtjänst kan ta olika former, t.ex. verksamhetsbidrag, föreningsbidrag, upphandling och valfrihetssystem. Oavsett hur socialnämnden finansierar insatser enligt socialtjänstlagen så kan nämnden aldrig bortse från sitt ansvar för god kvalitet enligt 3 kap. 3 § SoL.

Insatser enligt socialtjänstlagen som genomförs av ideella föreningar omfattas som nämnts ovan, av nämndens ansvar för god kvalitet. För de kommuner som ger bidrag till föreningar som genomför socialtjänst kan det vara viktigt att klargöra bidragets syfte och säkerställa att bidraget är förenligt med socialnämndens ansvar för god kvalitet i socialtjänsten.

Ovanstående påverkar inte kommuners möjlighet att även ge bidrag till oberoende föreningsverksamhet, t.ex. verksamhet för kvinnor som väljer annat stöd än socialtjänsten.

Se även

Prop. 2006/07: 38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor

Prop. 2008/09:160 s.105 Samordnad och tydlig tillsyn av socialtjänsten

SOSFS 2009:22 (Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld.)

SOSFS 2006:11 (Ledningssystem för kvalitet i verksamhet enligt SoL, LVU, LVM, och LSS.)

Socialstyrelsens handbok *God kvalitet i socialtjänsten*

SOSFS 2006:5 (Dokumentation vid handläggning av ärenden och genomförande av insatser enligt SoL, LVU, LVM, och LSS)

Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten*.

3 kap. 3 § SoL Vissa uppgifter inom socialtjänsten, m.m.

7 kap. SoL Föreskrifter om enskild verksamhet

14 kap. SoL Anmälan om missförhållanden

15 kap. SoL Tystnadsplikt

Lag (2007:1091) om offentlig upphandling

Lag (2008:962) om valfrihetssystem

Denna information (art nr 2009-12-31) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer . Den kan även beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, 120 88 Stockholm, fax 08-779 96 67.
